

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ*

People's Republic of China as a Political and Economic Power in the Horn of Africa

Ahmed ABDI YUSUF**
Mustafa Nail ALKAN***

Öz

Afrika'nın en dinamik bölgelerinden olan Afrika Boynuzu, Cibuti, Eritre, Etiyopya ve Somali'yi içermekle birlikte yaklaşık 270 milyon insana, yüzlerce etnik gruba, düzinelerce iklim bölgesine ve çeşitli farklı insani gelişme düzeylerine ev sahipliği yapıyor. Bu anlamda bölge, sömürge tarihini ve modern siyasi etkileri barındırıyor. Bölge üzerinde hedefleri olan küresel aktörlerden olan Çin'in Afrika Boynuzu ile ilişkisi, Pekin'in yükselen bir dünya gücü olarak konumunu güçlendirme ve ekonomik ve politik olarak yeni etki alanlarını tesis etme niyetiyle ilişkilendirilmektedir. Bu makalede Çin'in Afrika Boynuzu ülkelerine yönelik ekonomik ve politik hedefleri irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afrika, Afrika Boynuzu, Çin Halk Cumhuriyeti, Kuşak ve Yol Girişimi, FOCAC.

Abstract

Besides holding countries such as Djibouti, Eritrea, Ethiopia and Somali Horn of Africa, as politically one of the most dynamic regions in Africa, contains approximately 270 million human, hundreds of different ethnic groups, dozens of climate regions and various human development stages, history of colonialism and modern political effects. The relation of China, where is one of the global actors with goals in the region, with Horn of Africa is driven by the intention of strengthening Beijing's position as a rising world power and seizing new economic and political spheres of influence in the area. With this study we will examine economical and political targets of China directed to the countries in Horn of Africa.

Keywords: Africa, Horn of Africa, People's Republic of China, Belt and Road Initiative, FOCAC

* **Makale Geliş Tarihi:** 28.09.2020 **Yayına Kabul Tarihi:** 24.12.2020

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortadoğu ve Afrika Çalışmaları Bilim Dalı, e-posta: baalcadfaarax@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8426-987X.

*** Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, e-posta: nailsecret@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1820-8435.

GİRİŞ

Afrika Boynuzu; Cibuti, Eritre, Etiyopya ve Somali ülkelerini içermekle birlikte bu bölge, yaklaşık 270 milyon insana, yüzlerce etnik gruba, düzinelerce iklim bölgesine ve çeşitli farklı insani gelişme düzeylerine, sömürge tarihine ve modern siyasi etkilere ev sahipliği yapmaktadır.¹ Afrika Boynuzu, Afrika'daki politik olarak en dinamik bölgedir. Dünyanın en hayati nakliye yollarından birinin yanı sıra, Afrika içindeki ve dışındaki oyuncular için doğal bir oyun alanı olmuştur. Kötü yönetim, karşılıklı istikrarsızlık ve dış müdahalelerin karışımı, her zaman güvensizliğin sınırlarında dolaşan bölgenin bileşenleridir. Soğuk Savaş döneminde bölge, Afrika içinde süper güçlerin, komşu bölgelerin halklarının zararına olan vekalet savaşlarını sürdürdükleri savaş alanlarından biri olmuştur.²

Bölgenin jeostratejik konumu Müslüman ve Hıristiyan Afrika'yı birbirine bağlar. Kızıldeniz'le karşı karşıya ve Orta Doğu'ya çok yakın olmasının yanı sıra kendi yerel İslamcı ayaklanmasına ev sahipliği yaparak yerel ve küresel siyasi-güvenlik çıkarlarının bir karışımını yaratıyor. Bu nedenlerle, Afrika Boynuzu, uzun süren silahlı çatışmalar, şiddetli gıda krizleri ve büyük çaplı yerinden edilmeler nedeniyle birkaç on yıldır küresel ilgi odağı olmuştur. Ayrıca bölgedeki bazı devletler, petrol üreticileri haline gelmenin eşiğinde, olası ekonomik bağımsızlık ile petrol üreticilerini sık sık rahatsız eden çatışmalarla birleştiriyor.

2000 yılından beri küresel güçler bu bölgeyi ABD'nin askeri-endüstriyel güvenlik alanı ile Çin'in ekonomik ve ticari ilişkileri arasında bölünen çıkarlarla paylaşmaktadır. Çin'in yükselişi, Afrika Boynuzu ve diğer Afrika bölgelerinin kalkınmasının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Hindistan, Körfez Ülkeleri, Türkiye, Çin, Rusya, İngiltere ve hatta Avrupa Birliği

1 Alexander Rondos, "The Horn of Africa: Its Strategic Importance for Europe, the Gulf States, and Beyond", *Horizons*, 2016, 6, <https://www.cirsd.org/en/horizons/horizons-winter-2016--issue-no-6/the-horn-of-africa--its-strategic-importance-for-europe-the-gulf-states-and-beyond>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

2 Redie Bereketeab, *The Horn of Africa Intra-State and Inter-State Conflicts and Security*, London 2013, s. 23.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

(AB), bölgeye daha fazla ilgi gösterdiler ve her birinin Amerikan ve Çin hakimiyetini tamamlayabilecek veya buna karşı çıkabilecek farklı hedefleri bulunmaktadır.³

Bu oyunculardan biri olan Çin'in Afrika Boynuzu ile mevcut ilişkisi, Pekin'in yükselen bir dünya gücü olarak konumunu güçlendirme ve ekonomik ve politik olarak yeni etki alanlarını ele geçirme niyetiyle yönlendirilmektedir. Çin'in Afrika politikası, kendine özgü politik ve ekonomik perspektiflerinden en iyi şekilde anlaşılabilir. Çin, bölgeden önemli ekonomik kazançlar elde etse de bu ekonomik faydaları Çin'in bölgeye yönelik politika gündeminin yegane itici gücü olarak görmek doğru değildir. Çin'in ekonomik angajmanının başarısı, ideolojik ve politik çıkarlarına sığmamıştır.⁴ Yapmış olduğumuz bu çalışma ile Çin'in Afrika Boynuzu ülkelerine yönelik ekonomik ve politik hedefleri irdelenecektir.

AFRİKA BOYNUZU'NUN EKONOMİK VE POLİTİK GÖRÜNÜMÜ

Afrika'nın tarihi, sömürü ve ötekileştirme tarihidir. Atlantik ötesi köle ticareti, kıtanın Avrupalı güçler tarafından sömürgeleştirilmesi ve daha sonra sömürge sonrası devletler arası silahlı çatışmalar ve aynı zamanda açlık ve hastalık, kıtayı dünya gündeminde ön plana çıkartan konulardır. Kıtanın bir parçası olarak, Afrika Boynuzu ülkelerinin genel görünümü de Afrika'nın tarihsel süreçten günümüze sosyal, ekonomik ve siyasal görünümünün bir yansıması şeklindedir.⁵ Afrika Boynuzu bölgesi ülkeleri, iklim değişikliği, zorla yerinden edilme, demografik baskılar, çevresel stresler, çeşitli çatışma biçimleri, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığının yanı sıra organize suç ve şiddet içeren aşırılık gibi sınırlarının ötesine

3 Alex De Waal, *The Real Politics of the Horn of Africa: Money, War and the Business of Power*, Cambridge Polity Press, Cambridge 2015, s. 17.

4 Joshua Eisenman, "China-Africa Trade Patterns: Causes and Consequences", *Journal of Contemporary China*, 21(77), 2012, s. 793-794.

5 Eisenman, a.g.m., s. 795.

geçen zorluklarla karşı karşıyadır. Bölgede, ülke içinde yerinden edilmiş 7 milyon yerinden edilmiş insan veya mülteci bulunuyor. Göç, Afrika Boynuzu boyunca sürekli insan hareketi ile başka bir bağlantı katmanıdır. Bunların bir kısmı isteğe bağlı ve geçicidir. Ekonomik nedenler ve mevsimlik işten kaynaklanmaktadır. Böylesine büyük ölçekli ve uzun yıllar boyunca yaşanan göç, kaçınılmaz olarak komşu ülkelerdeki insanlar arasında daha yakın sosyal ve ekonomik bağların geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Bununla birlikte mültecilerin çoğunluğu geçinebilmek için yardıma güvenmektedir. Özellikle Somali ve Etiyopya'da açlığın giderilmesi için sürekli insani yardıma ihtiyaç bulunmaktadır.⁶

Bununla birlikte, dünyanın jeo-stratejik açıdan en önemli bölgelerinden biri olan Afrika Boynuzu, Afrika kıtasının doğuda Kızıldeniz'e, güneydoğuda Hint Okyanusu'na ve batıda Nil Havzası'na bakan kuzeydoğu kısmını oluşturmaktadır. Bölge, Hint Okyanusu'ndan Kızıldeniz ve Süveyş Kanalı üzerinden Avrupa'ya, Cibuti ve Yemen arasındaki Bab el-Mandeb Boğazı'nı geçerek dünyanın en önemli ticaret arterlerinden birine bitişiktir.⁷ Kızıldeniz'deki kıyı açıklığı, bölgeyi Avrupa ve Asya'yı bağlayan önemli bir deniz ticareti arteri olarak konumlandırmaktadır. Bu konum, bölgeyi düşük iş gücü maliyetleri olan gelişmekte olan pazarlara erişim sağlayan bir alan olarak konumlandırmaktadır. Bölge ayrıca çok önemli doğal kaynak yataklarına ev sahipliği yapmaktadır.⁸

Afrika Boynuzu, bölgesel bir güvenlik kompleksi, herhangi bir ülkenin güvenliğinin diğerlerinin güvenliğiyle yakından bağlantılı olduğu bir devletler topluluğu olarak işlev görür. Bu karşılıklı güvenlik bağımlılığı, en azından ekonomik karşılıklı bağımlılık kadar güçlüdür ve esasen aynı

6 "Horn of Africa", EU, https://ec.europa.eu/echo/where/africa/horn-of-africa_en, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

7 Jos Meester vd, "The Political Economy of Gulf Investments in the Horn of Africa", *Clingendael Magazine*, <https://www.clingendael.org/publication/political-economy-gulf-investments-horn-africa>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

8 Abdirahman Osman Gaas, "Challenges and Breakthrough for Horn of Africa Regional Integration", *Journal of Political Science and International Relations*, 2(1), 2009, s. 11-12.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

kaynaktan, yani toplulukların sınırlar ötesine bağlanabilirliği ve zorlu bir ortamda hayatta kalma ve refah içinde olma mücadelesinden kaynaklanır. Merkezi devlet yetkilileri ile çevrelerde yaşayan insanlar arasındaki güç ilişkileri, bölgenin ekonomik ve güvenlikle karşılıklı bağımlılığının evrimi için kritik öneme sahiptir. Bu durum, merkezi devletin çevrenin kaynaklarını ele geçirmeye ve halklarını dahil etmeye çalıştığı uzun ve hala tamamlanmamış bir devlet oluşumu sürecinin sonucu ile ilgilidir.⁹

Siyasi zorlukların yanı sıra, bölgesel ekonomik entegrasyona ulaşmanın önünde önemli yapısal engeller vardır. Bunlar, genellikle birbirleriyle rekabet halinde olan, birincil emtia ihracatına büyük ölçüde bağımlı olan küçük ekonomilere sahip yoksul ülkelerdir. Bölgenin ithalatı büyük ölçüde imal edilmiş mallardan oluşmaktadır. Tarihsel olarak, bu ticaret modeli çok düşük seviyelerde bölgesel bölge içi ticaret ve sınırlı entegrasyon kapsamı yaratmıştır. Ancak odak noktası gayri resmi ticari ilişkilere kaydırıldığında, bölgesel ekonomik entegrasyon süreci birdenbire daha anlamlı görünür. Sınır ötesi insanları birbirine bağlayan yakın sosyal ve ekonomik bağlar vardır. Bunlar bölgenin ekonomik yaşamında hayati bir rol oynayan ticaret ağlarını destekler. Daha yakın ekonomik entegrasyon siyasi bir imkansızlık gibi görünse de, bölge ülkeleri tarih ve coğrafya ile kendilerini işbirliğine borç veren karşılıklı bağımlılık ilişkilerine bağlı kalırlar.¹⁰

Afrika Boynuzu'ndaki resmi uluslararası ticaretin çoğu Avrupa, Asya, Çin, Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerindeki pazarlara yapılmaktadır. Ayrıca, bölgede şu anda farklı entegrasyon aşamaları bir arada yürümektedir. Resmi sektörde, her ülke kendi ithalat rejimini sürdürmektedir. Ancak ilerlemenin genellikle yavaş olduğu Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi (IGAD), Doğu ve Güney Afrika için Ortak Pazar (COMESA) ve Doğu Afrika Topluluğu (EAC) gibi bölgesel kuruluşlar tarafından belirlenen hedefler

⁹ Eisenman, *a.g.m.*, s. 795.

¹⁰ Sally Healy, "Hostage to Conflict Prospects for Building Regional Economic Cooperation in the Horn of Africa", *A Chatham House Report*, November 2011, s. 1-4.

üzerinde anlaşmaya varmıştır. Enformel sınır ötesi ticaret, esas olarak, emek ve sermaye hareketinde ortak bir pazar unsurlarının bulunduğu bir serbest ticaret alanıdır. Bu, güney Somali, kuzeydoğu Kenya ve güneydoğu Etiyopya'da ve Etiyopya-Somaliland sınır bölgesinde yerleştirilmiş bir ortak pazar yaratmaktadır.¹¹

Bununla birlikte, Afrika'daki koşullar, Afrika içi ticaretin düşük seviyeleri ve ulusal ekonomiler arasında diğer ekonomik tamamlayıcılıkların olmaması nedeniyle, ticarete dayalı bölgesel ekonomik entegrasyonun sağlanması için özellikle elverişli değildir. Bu bağlamda Afrika Boynuzu, bir istisna değildir. Bölgesel ticaret modelleri birincil ürünlerle örtüşme, resmi sektörde sınırlı ticari tamamlayıcılıklar ve bölge dışından yapılan ithalata aşırı bağımlılık gösterir. Bu nedenle imalat sektöründeki açıkları kapatabilecek veya gıda güvenliğini artırabilecek entegrasyon düzenlemeleri son derece önemli olacaktır. Bölge ülkeleri, komşularından tüm temel ithalat gereksinimlerini karşılayamamaktadır. Ancak, ihrac ürünlerindeki örtüşme mutlaka olumsuz değildir. Çünkü daha büyük bir pazar yaratmanın potansiyel faydaları vardır. İdeal bir durumda, benzer ürünler üreten üye ülkeler, uluslararası pazarlık güçlerini artırmak için bir araya gelebilirler.¹²

ETİYOPYA

Dört partili bir koalisyon olan Etiyopya Halkının Devrimci Demokratik Cephesi (EPRDF), 1991 yılından beri iktidardadır. Rejimin ideolojik yönelimi, devrimci bir demokrasiyi ilerletmek için çığır açan Marksist-Leninist köklerini resmen reddetmiştir. EPRDF'nin dört kurucu partisi, 1991'de Derg rejimini deviren isyancı gruplardan çıkmıştır. Bu partiler, EPRDF'nin kendisi tarafından kurulan etnik federal sistemin bir yansıması olarak farklı bölgesel ve etnik grupları temsil etmektedir. EPRDF'nin devrimci

¹¹ Healy, a.g.m., s. 11.

¹² Healy, a.g.m., s. 11.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

demokrasi versiyonu, öncü bir partinin halkı temsil etme, endişelerini ve ihtiyaçlarını bilerek ve bunları partinin kendi kapsayıcı ideolojisine dayanarak yönetmesi gerektiği fikrine dayanmaktadır. Etiyopya'nın nüfusu, 80'den fazla farklı etnik grup ve 90 dil ile oldukça çeşitlidir. Anayasa, ulusal dillerin eşit olarak tanınmasıyla din ve devlet arasında katı bir ayırım yapılmasını talep etmekte ve Etiyopya'yı dokuz etno-dil temelli bölgesel eyalete ve Addis Ababa federal şehrine ayırmaktadır.¹³

Etiyopya'nın devrimci demokrasisi ve kalkınma devletiyle ilgili deneyimi etkileyici ekonomik sonuçlar vermiştir. 1991'den bu yana Etiyopya düzenli olarak parti ile devlet sistemi arasında otoriter özelliklere ve belirsiz sınırlara sahip bir kalkınma devleti olarak tanımlanmaktadır. Tarihsel olarak köklü bir kimlik ve "Asya Kaplanları" nın gelişimsel dalgalanmasından gelen ilhamla iç içe olan bu devlet, kalkınma hedefleri ve araçları hakkında net bir vizyona sahip güçlü ve iddialı bir merkezi devlet üretti. Ancak demokrasi, siyasi alan ve insan haklarıyla ilgili kritik endişeler devam etmektedir. Etiyopya'nın ekonomi ve kalkınma stratejileri, kalkınmacı devlet kavramını piyasa liberalizminin neoliberal mantığı ile bağlayan melez bir modele dayanmaktadır.¹⁴

Etiyopya'da tarım ana gelir kaynağıdır; ancak sektör iyi gelişmemiştir. Etiyopya tarımına hala yağmurla beslenen geçimlik üretim hakimdir ve iklim değişikliklerine karşı oldukça savunmasızdır. Tekrarlayan kuraklıklar, gıda güvenliğini milyonlarca küçük çiftlik sahibi çiftçi hanesi için kritik bir sorun haline getirmeye devam ediyor. Dolayısıyla, Etiyopya ekonomisinin gelişimi büyük ölçüde tarımsal büyümenin gerçekleşme hızına bağlıdır. Potansiyel olarak ekilebilir alan miktarı daha büyük olmasına rağmen, yaklaşık %20'sinde tarım yapılmaktadır. Son 30 yılda hızlı ormansızlaşma sonucunda kara alanının sadece %10-15'i ormanlarla kaplıdır. Etiyopya'da

13 Lovise Aalen, *The Politics of Ethnicity in Ethiopia. Actors, Power and Mobilisation under Ethnic Federalism*, Brill, Leiden 2011, s. 34-36.

14 E. Fantini-L. Puddu, "Ethiopia and International Aid: Development between High Modernism and Exceptional Measures", T. Hagmann-F. Reyntjens, der., *Aid and Authoritarianism in Africa*, Zed Books, London 2016, s. 94-97.

altın, platin, bakır, potas ve doğal gaz rezervleri vardır. Aynı zamanda dünyanın en büyük hayvan popülasyonlarından birine sahiptir. Tarım, toplam nüfusun%85'inin gelir kaynağıdır; ihracat kazancının yaklaşık %90'ını oluşturur ve ülkenin endüstriler için hammadde ihtiyacının yaklaşık %70'ini sağlar.¹⁵

Etiyopya'nın temel zorlukları, pozitif ekonomik büyümesini sürdürmek ve hem iş yaratmada önemli ilerleme hem de daha iyi yönetim gerektiren yoksulluğun azaltılmasının hızlandırılmasıdır. Hükümet bütçesinin büyük bir kısmını yoksul yanlısı programlara ve yatırımlara ayırmaktadır. Büyük ölçekli donör desteği, fakir yanlısı programların maliyetini finanse etmek için yakın dönemde hayati bir katkı sağlamaya devam edecektir.¹⁶

Ekonomik büyüme ve yatırımlar büyük ölçüde merkezi bölgelerde gerçekleşmiştir. Kentleşme ve işsizlik, ciddi siyasi sorunlara yol açma potansiyeli olan sosyo-ekonomik endişelerdir. İşsizlik ve eşitsiz dağıtım, bugün Etiyopya'nın karşı karşıya olduğu ciddi ekonomik sorunlardır. Hükümetin bütçesi, yoksulluğun azaltılması üzerindeki etki bağlamında zayıf olarak görülüyor; ancak artan eşitsizlikler vardır.¹⁷

2005'teki çalkantılı seçimlerden bu yana, çeşitli siyasi aktörlerin ve fikirlerin alanı kademeli olarak kesilmiş ve kontrol altına alınmıştır. Popüler kitlesel protestolara tepki olarak 2016'da empoze edilen 10 aylık olağanüstü halin tanıklık ettiği gibi, bazı temel endişeleri gün ışığına çıkarmıştır. Siyasi, demokratik ve insan haklarıyla ilgilidir. Dar siyasi alan ve sonraki seçimlerde EPRDF'nin neredeyse tüm parlamento koltuklarını ele geçirmiş olması, barışçıl siyasi diyalogu ve reformları zorlaştırmaktadır. Birçok iç ve dış aktörü ilgilendiren bu sorunlara rağmen, Etiyopya, uluslararası ortaklarından artan miktarda yardım almaya devam etmektedir. Önemli

¹⁵ Aalen, a.g.e., s. 38.

¹⁶ Gaas, a.g.m., s. 1-2.

¹⁷ Jon Harald, vd., *Ethiopia: A Political Economy Analysis*, Norwegian Institute of International Affairs, 2018, s. 1-2.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

bir neden güvenlik endişeleriyle ilgilidir: Etiyopya, değişken bir bölgede bir istikrar adası olarak görülmektedir. Teröre karşı küresel savaşa karardır ve dini radikalleşmenin yayılmasını tamponlamada önemli bir aktör olarak kabul edilmektedir.¹⁸

SOMALİ

Afrika'nın en doğu ülkesi olan Somali, Ekvator'un hemen güneyinden Aden Körfezi'ne kadar uzanır. Sahra altı Afrika ile Arabistan ülkeleri ve güneybatı Asya arasında önemli bir jeopolitik konuma sahiptir. Somali kuzeyde Aden Körfezi, doğuda Hint Okyanusu, batıda Kenya ve Etiyopya ve kuzeybatıda Cibuti ile sınırlıdır. Başkent Mogadishu, Hint Okyanusu'ndaki Ekvator'un hemen kuzeyinde bulunmaktadır.¹⁹

Eski bir İtalyan sömürgesi olan Somali Cumhuriyeti 1960 yılında İngiliz korumasında bir federasyon olarak kurulmuştur. Mohamed Siad Barre, ülke çapında Ekim 1969'dan Ocak 1991'e kadar, klan temelli yönetmiştir. Yirmi bir yıl süren diktatörlükten sonra, askeri hükümet 1991'de çeşitli klan temelli isyancı gruplarının bir araya gelmesiyle devrilmiştir. Bundan sonraki süreçte, Somali, devlet çöküşünden iç savaşa, İslam Mahkemeleri Birliği'nin ortaya çıkmasına ve nihayetinde Şebab'a kadar çeyrek asırlık istikrarsızlık, şiddetli çatışma ve güç mücadeleleri yaşamıştır.²⁰ Bu uzun süren çatışmalar sayısız sivil can kaybına, ülke içinde yerinden edilmiş milyonlarca insanın yanı sıra uluslararası olarak yerinden edilmiş kişilere, muazzam ekonomik kayıplara yol açmıştır.²¹

18 Harald, vd., a.g.e., s. 3-4.

19 Stig Jarle Hansen-Mark Bradbury, "Somaliland: A New Democracy in the Horn of Africa?", *Review of African Political Economy*, 34(113), 2007, s. 463-467.

20 Martha C. Johnson-Meg Smaker, "State Building in de facto States: Somaliland and Puntland Compared", *Africa Today*, 60(4), 2014, s. 3-23.

21 T. Onyulo, "Al-Shabab Disrupts Somalia's Effort to Hold 'Free and Fair Elections'", *The Washington Times*, <http://www.washingtontimes.com/news/2016/oct/24/al-shabab-disrupts-somalias-effort-to-hold-freean/>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

Bundan dolayı Somali, parçalanmış bir toplumdur. On yıllarca süren çatışmalardan sonra, tüm bölge üzerinde tam kontrole sahip olan resmi bir meşru otorite hâlâ mevcut değildir. Seçimler gibi siyasi süreçlerin geleneksel, gayri resmi iktidar yapıları tarafından kontrol edildiğine ve bunun daha kapsayıcı siyaseti engelleyebileceğine dair endişeler vardır. Resmi ve gayri resmi güç yapılarının, resmi ve gayri resmi ekonomik faaliyetlerin ve resmi ve gayri resmi yerel yönetimlerin bir karışımı olup, hem yerel hem de uluslararası aktörler için resmi siyasete zorluklar yaratmaktadır.²²

Dahası, iç çatışmalar nedeniyle felç olan resmi devlet kurumları, temsil edecekleri kişilere neredeyse hiçbir kamu malı sunmamıştır. Gerçekte Somali Federal Hükümeti, en kalabalık şehir olan Mogadişu üzerinde güçlkle kontrol sahibidir ve Güney Somali üzerinde yalnızca nominal kontrole sahiptir. Bu güvensizlik ve siyasi kargaşa ortamında klancılık, büyük bir gayri resmi yönetim yapısı haline geldi. Güçlü bir devletin yokluğunda, aşiret liderleri Somali’de önemli barış arabulucuları ve sorun çözümleri oldular. Klan yapıları Somali kırsalında adalet sağladı ve mevcut federal parlamentonun, Güney Batı bölgesel eyalet parlamentosunun ve Somaliland üst meclisinin seçiminde merkezi rol oynamıştır.²³

Somali ekonomisinde tarım oldukça önemlidir. Somali’de tarım üç alt sektöre ayrılabilir. Birincisi, ekim alanlarının dışında uygulanan göçebeliktir. Bu çerçevede hayvancılık, uzun süredir istihdam ve döviz kazançları açısından Somali ekonomisinin hâkim sektörü olmuştur. Ulusal ekonominin sağlığı ve canlılığı her zaman bu sektörün performansına bağlıydı ve düşük düzeyde de olsa yakın gelecekte de öyle olmaya devam edecektir. Keçi, koyun, deve ve sığır yetiştirmeye odaklanan bu

22 Ken Menkhaus, “Managing Risk in Ungoverned Space: Local and International Actors in Somalia”, *SAIS Review of International Affairs*, 36(1), 2016, s. 109-115.

23 Christian Webersik vd., *Somalia: A Political Economy Analysis*, The Norwegian Ministry of Foreign Affairs, 2018, s. 10-13.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

sektör, gittikçe daha pazar odaklı hale geldi. İkinci sektör, küçük çiftçiler tarafından uygulanan geleneksel, esas olarak geçimlik tarımdır.²⁴

Bu geleneksel sektör iki biçim alır. Güneyde ve kuzeybatıda yağmur suyuyla yetiştirilen, mısır, susam, börülce ve kasabalara yakın sebze ve meyveler üreten küçük sulu çiftlikler bulunur. Üçüncü sektör, alt Jubba ve Shabeelle nehirleri boyunca orta ve büyük ölçekli sulanan tarlalarda pazar odaklı tarımdan oluşmaktadır. Başlıca ürünler muz, şeker kamışı, pirinç, pamuk, sebze, greyfurt, mango ve papayadır. Güney Somali'deki dikenli savanın akasya türleri iyi kereste sağlar. Somali'de çok az mineral kaynağı vardır. Sadece Bazı kalay, fosfat, alçıtaşı, guano, kömür, demir cevheri ve uranyum yatakları bulunmaktadır. Madencilik için değerli olmak için hem miktar hem de kalite çok düşüktür. Bununla birlikte, Somali'deki kil mineral sepiyolit veya lületaşı yatakları, dünyanın bilinen en büyük rezervleri arasındadır. Doğal gaz rezervleri bulunmuş, ancak kullanılmamıştır.²⁵

ERİTRE

Afrika Boynuzu'nda bulunan Eritre, kuzeydoğusunda ve doğusunda Kızıldeniz, batısında ve kuzeybatısında Sudan, güneyinde Etiyopya ve güneydoğusunda Cibuti ile sınırlanmıştır. Kızıldeniz boyunca uzanan yaklaşık 1.000 km'lik bir kıyı şeridine sahiptir. Eritre'nin tahmini nüfusu yaklaşık 4,3 milyon kişidir. Yıllık nüfus artışının yüzde 2,9 olacağı tahmin edilmektedir. Dokuz etnik gruba ve altı idari il / bölgeye sahiptir. Eritre 1993 yılında Etiyopya'dan bağımsızlık kazandı. Eritreli Halk Kurtuluş Cephesi (EPLF), Eritre'nin bağımsızlığını kazanmasında önemli rol oynadı.²⁶

Ülkenin devlet inşası ve bölgesel ilişkiler yaklaşımı militarist bir yapıya sahiptir. Hükümetler tipik olarak ulusal güvenlik tehditlerini önlemeye

24 Webersik vd., a.g.e., s. 10-13.

25 Hansen-Bradbury, a.g.e., s. 471-472.

26 Devra C. Moehler-David Leonard, D., *The Political Economy of Pro-Poor Livestock Policy in Eritrea*, IGAD Livestock Policy Initiative, 2007, s. 12-13.

yardımcı olmak için acil durum yetkileri üstlendi. Yeni hükümet, Eritre Halk Kurtuluş Cephesi dışındaki tüm siyasi partileri yasakladı. Ancak önceki siyasi bağlantılarına bakılmaksızın bireylerin geri dönmelerine ve ulusal yeniden yapılanmaya katılmalarına izin verildi. Eritre'deki dokuz farklı etnik grup resmi olarak aynı statüye sahiptir, ancak gerçekte Tigrinya, başta devlet olmak üzere ekonomi, ordu ve siyaset ve eğitim alanlarına hakimdir.²⁷

Bağımsızlık sonrası, Eritre'de barış hüküm sürdü. Bağımsızlık mücadelesi sırasında yaşanan büyük zararlara rağmen, ülke, yılda yaklaşık yüzde yedi ila sekiz oranında büyüyen ekonomiyi iyileştirmede iyi sonuçlar almayı başardı. Eritre Devleti Hükümeti (GSE), bir makroekonomik politika çerçevesinin eklenmesi (1994) ve 1997'de yeni bir anayasanın hazırlanması ve onaylanmasıyla belirginleşen iddialı bir ekonomik liberalleşme ve demokratikleşme programına girişti. 1993 ile 1998 yılları arasında, Eritre Hükümeti, savaşla harap olmuş bir ekonomi ve sosyal altyapı inşa etmeye, eski savaşçıların terhis edilmesini ve komşu ülkelerden mültecilerin geri dönmelerini sağlamaya odaklandı. Tüm bu alanlarda önemli bir ilerleme sağlandı.²⁸

30 yıllık savaş, yeni bağımsız Eritre'yi harap olmuş bir altyapı, verimsiz endüstriler, verimsiz ürün ve hayvan işletmeleri, anemik bir özel sektör ve yaygın yoksulluk ile terk etti. Bağımsızlıktan sonraki ilk dönemde hükümet ekonomik ve sosyal altyapısının yeniden yapılandırılması ve piyasaya dayalı ekonomik toparlanma ve yoksulluğun azaltılması için bir makroekonomik çerçeve benimsenmiştir. Eritre ekonomisi, son yıllarda 2011 yılının Ekim ayında GSYH'da 2011 yılına göre yüzde 7,5'lik bir iyileşme ile birlikte önemli ölçüde büyüme göstermiştir. Eritre ekonomisi şu anda şiddetli makroekonomik dengesizliklerle karakterizedir ve savaşın

²⁷ Gaas, a.g.m., s. 13.

²⁸ Gaas, a.g.m., s. 13.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

etkisi ve ekonominin büyüme ivmesini yeniden kazanma ihtiyacı nedeniyle alışılmadık derecede yüksek kamu harcamaları ile özetlenmiştir.²⁹

Eritre, tarımsal üretim ve tarımsal işleme, hayvancılık üretimi, balıkçılık ve balık işleme ve madencilikte ve ayrıca küçük ve orta ölçekli işletmelerin, turizm ve ilgili konaklama hizmetlerinin ve altyapısının geliştirilmesi yoluyla önemli bir büyüme potansiyeline sahiptir. Ülke şu anda Kızıldeniz limanı Massawa çevresinde turizm endüstrisini ve maden rezervlerinin ihracat potansiyelini geliştirmeye odaklanıyor. Halihazırda jeolojik çalışmalar petrol ve doğalgaz rezervlerinin ticari nicelikte varlığını doğrulamıştır.³⁰

Son yıllarda hükümet, özellikle madencilik sektöründeki yatırımları büyütme için hem yerli hem de yabancı yatırımcıları aktif olarak meşgul etti. Hükümet, özel sektör yatırımlarını teşvik etmek için altyapı geliştirmeye öncelik vermeye devam etti. Massawa ve Assab'da altyapı projeleri tamamlandı. Ülke ayrıca, özellikle maden sahaları ve serbest ticaret bölgesi ile Asmara'daki konut sektöründeki yol ağının genişletiyor. Bunun ekonomiyi çeşitlendirmesi, genç istihdamını artırması ve büyümeyi daha esnek ve geniş tabanlı hale getirmesi bekleniyor. Ayrıca Eritre'nin jeostratejik konumu, Orta Doğu ile Doğu ve Orta Afrika ülkeleri arasında bir köprü görevi görebilir.³¹

CİBUTİ

Doğu Afrika'da Afrika Boynuzu'nda bulunan Cibuti Cumhuriyeti, güneyde Somali, batıda Etiyopya, kuzeyde Eritre, doğuda Kızıldeniz ve Aden Körfezi ile sınır komşusudur. Cibuti, 1977'de Fransa'dan bağımsızlık kazanan nispeten genç bir ülkedir. Sonraki yirmi yıl boyunca Fransa, ülkede baskın güç olarak kaldı. Fransız ordusu, hükümetinin temel finansmanını sağladı

29 Seth Kaplan, *Eritrea's Economy: Ideology and Opportunity*, Atlantic Council African Center, December 2016, s. 12-14.

30 Kaplan, a.g.e., s. 14.

31 Kaplan, a.g.e., s. 14.

ve askeri üsler ve kapsamlı eğitim tesisleri karşılığında dış savunmayı garanti etti. Cibuti'deki siyaset, başkentte oldukça merkezileşmiş ve yönetici etrafında kişiselleştirilmiştir. Yasama ve yargı organları olsa da ancak çoğu karar cumhurbaşkanının etrafındaki küçük bir zümre tarafından alındığı için gerçek gücü çok azdır. Cibuti parlamenter demokrasi ile yönetilmektedir. Ancak iktidar partisi bağımsızlıktan bu yana her seçimde her koltuğu kazanmıştır. Siyaset ülkenin iki etnik grubu olan Issa ve Afar arasında keskin bir şekilde bölündüğünden ve ülke tarihi boyunca çoğu hükümet ve askeri pozisyonun yanı sıra çoğunluk Issa iktidara sahip olduğundan, bu kontrol ülkedeki gerilimleri daha da artırdı.³²

Cibuti'nin profili, tüm büyük Afrika Boynuzu eyaletlerini birbirine bağlayan bölgesel bir yapı olan Hükümetler Arası Kalkınma Otoritesine (IGAD) ev sahipliği yapması gerçeğiyle güçlendirilmiştir. Cibuti Cumhuriyeti'nde ağırlıklı olarak iki etnik grup olan Somali ve Afar halkı yaşamaktadır, birincisi nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadır.³³

Cibuti'nin limanları, askeri,ekonomik ve jeo-stratejik açıdan çok önemlidir. Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'na erişimi kontrol ederek dünyanın en işlek nakliye şeritlerinin yakınında stratejik bir konuma sahiptir. Kilit yakıt ikmali ve aktarma merkezi olarak hizmet vermektedir. Cibuti'nin gücü, Kızıldeniz'in güney girişindeki stratejik konumunda bulunmaktadır. Afrika ile Orta Doğu arasında bir köprü oluşturuyor. Dünyanın en yoğun deniz taşımacılığı hatlarının hemen yanında, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Çin ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve küresel korsanlıkla mücadele çabalarını destekleyen diğer yabancı ülkeler için askeri üslere ev sahipliği yapıyor. İstikrar ve barışın korunması, Cibuti'nin değişken bir bölgede bir ticaret merkezi olarak konumunu güçlendirmesi ve stratejik ve güvenlik ortaklıkları açısından yabancı hükümetler için tercihli ortak olarak kalması için kesinlikle gereklidir.³⁴

32 David Styan, *Djibouti: Changing Influence in the Horn's Strategic Hub*, Chatham House, 2013, s. 2-3

33 Styan, a.g.e., s. 2-3.

34 Jennifer N. Brass, *The Political Economy of Livestock Policy: The Case of Djibouti*, IGAD LPI Working Paper, 2008, s. 23-25.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

Cibuti, ülkenin Kızıldeniz'e erişimi kontrol eden bir deniz koridoru olan Bab-el-Mandeb Boğazı'ndaki stratejik konumundan yararlanmak için limanların ve bölgesel ulaşım bağlantılarının genişletilmesi yoluyla altyapı geliştirmeye dayalı bir büyüme modeli izliyor. Bab-el-Mandeb, Cibuti'yi çatışmalı Yemen'den ayırırken, güneyde Somali'deki istikrarsızlık ve açık krizler ve kuzey komşusu Eritre ile yaşanan gerilimler ve toprak anlaşmazlıkları, ülkeyi etkileyen bölgesel istikrarsızlığa katkıda bulundu. Ülkenin geleneksel pastoral geçim kaynaklarını etkileyen su kıtlığı ile karakterize edilen kırsal kesimlerinde, yüksek gıda güvensizliği sosyoekonomik kalkınma için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Altyapı genişlemesini finanse etmek için artan dış borçla birlikte hizmet sektörüne odaklanma, ekonomiyi giderek daha kırılgan hale getiriyor.³⁵

Cibuti'nin 2 milyar dolarlık şehir devleti ekonomisi üzerinde dünyanın en gelişmiş liman kompleksinin etkisi büyüktür. Liman üzerinden ticaretin, en büyük komşusu ve ana ticaret ortağı Etiyopya'nın genişleyen ekonomisine paralel olarak hızla büyümesi bekleniyor. Cibuti, turizm için kullanılabilir bazı doğal varlıkları vardır. Daha fazla balıkçılığı destekleyebilecek kullanılmayan deniz kaynakları bulunmaktadır. Aynı zamanda dijital ve hizmet endüstrileri geliştirebileceği denizaltı telekomünikasyon kablolarının bir altyapısı bulunmaktadır. Cibuti jeotermal ve güneş potansiyeline sahip olduğu için yenilenebilir enerji bir büyüme kaynağı olabilir.³⁶

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK ETKİNLİĞİ

Çok eski medeniyetlere sahip olan Çin ve Afrika geniş okyanuslarla ayrılmış olmasına rağmen her ikisi de eski zamanlardan beri yakın

³⁵ Brass, a.g.e., s. 23-25

³⁶ Brass, a.g.e., s.23-25.

ilişkilere sahiptir. Çin ve Afrika, 7. yüzyılın başlarında deniz yoluyla doğrudan temaslara başladı. O zamandan beri, Çin ve Afrika arasındaki ticaret ve kültürel alışveriş genişledi. 15. yüzyılda tanınmış bir Çinli denizci olan Zheng He, filoları dört kez Afrika'nın doğu kıyılarına götürdü ve günümüzde Somali ve Kenya'nın bulunduğu yerleri ziyaret etti. Çinli elçiler Çin ile Afrika arasında ilk köprüleri kurdular. Bu yolculukların ardından bir dizi Afrika ülkesinin elçileri de Çin'i ziyaret etti. 1949'da yeni Çin'in doğuşu, Çin-Afrika ilişkilerinde yeni bir sayfa açtı. 1950'lerden ve 1960'lardan bu yana, çok sayıda yeni bağımsız Afrika ülkesi Çin ile diplomatik ilişkiler kurdu ve Çin-Afrika ilişkileri yeni birçok yönlü gelişme dönemini başlattı.³⁷

Çin'in Afrika'ya olan ilgisi, bölgesel bir güçten küresel olana doğru hareket etmeye başladığı bu süreçte önemli ölçüde arttı. Bu artışın en önemli nedenlerinin başında dünya siyasetinde yaşanan değişimler bulunmaktaydı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Avrupa devletlerini, güç kaybetmesinden dolayı, yıllarca ellerinde tuttıkları sömürgelerden çekilmeye zorlayan iki büyük güç, dünya politikasına iki kutuplu politik ideoloji yaratarak geldi. Bu iki kutupluluk, birçok Afrika ve Asya ülkesinin bağımsızlığında en büyük rolü oynamıştı.³⁸

Modern dönemde Çin'in kurulmasından sonra, Nisan 1955 tarihinde düzenlenen Bandung Konferansı, Çin-Afrika ilişkilerinin gelişmesi açısından önemli bir milat olarak kabul edilebilir. Bandung Konferansı, gelişmekte olan ülkelerin o zamanlar uluslararası sisteme egemen olan Soğuk Savaş politikasına karşı tutumlarını ortaya koymaları açısından için önemli bir adımdı. Aynı zamanda emperyalizmle yüzleşmek, bağımsızlık için mücadele etmek ve Asya ile Afrika arasında dayanışma yaratacak ortak normlar ve stratejiler hazırlamak için büyük bir kilometre taşıydı. Çin, Bandung Konferansı'nın ilkelerini dış politika retorik ve yardım stratejilerine

³⁷ Kathyng Batchelor-Xiaoling Zhang, *China-Africa Relations: Building Images Through Cultural Co-operation, Media Representation and on the Ground Activities*, Routledge, New York 2017, s. 29.

³⁸ Batchelor-Zhang, a.g.e., s. 29.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

hemen dahil etti. Bir bakıma, Bandung, uygulanabilir bir politik kavram olarak Afro-Asya'nın sembolü haline geldi. ³⁹

Çin'in Afrika ile artan siyasi ilişkileri ekonomik ilişkilerle de desteklendi. Gelişen ilişkiler çerçevesinde Afrika Boynuzu kıtada ön plana çıkan bölgeler arasında yer almıştı. Çin Başbakanı Zhou, Aralık 1963 ile Şubat 1964 arasında gerçekleştirdiği Afrika ziyaretinde Etiyopya ve Somali'de bulunmaktaydı. Afrika gezisi sırasında, Zhou, Afrika'nın emperyalizme karşı mücadelesi, kıtanın barışın peşinde koşma özgürlüğü, Afrika'nın dayanışma ve birliği gerçekleştirme tarzı, Afrika'nın sorunlarını barışçıl diyaloglarla çözme hakları ve Afrika'nın egemenliğine saygı gibi husuları destekleyeceğini açıklamıştı. ⁴⁰

Çin-Afrika ilişkilerinde 1970'lerin sonlarından başlayarak 1990'ların sonuna kadar olan süreçte, 21. yüzyılın stratejik hedefler açısından adeta bir hazırlık dönemi olmuştur. İki taraf arasındaki ilişkilerde, bu süreçte askeri, kültürel, ekonomik ve siyasi alanlarda olmak üzere çok sayıda sahada yönelim olmuştur. 1990'larda Çin ve Afrika arasındaki bağların güçlü olmasına rağmen, Çin'in Afrika'ya yönelik dış politikası 2000'den sonra önemli ölçüde değişti. 2000 yılından bu yana Çin, Afrika kıtasına artan bir ilgi göstermektedir. ⁴¹

Bununla birlikte, bu süreçte, güçlü ekonomik büyüme, küreselleşme ve kısmen küresel politik dinamikler, Çin'i daha proaktif olmaya ve Afrika ile ve aslında dünyanın geri kalanıyla ilişkilerinde yeni yaklaşımlar oluşturmaya teşvik etti. Afrika'daki birçok ülke yönetimlerini modernleştirip geliştirdikçe Çin, iki taraf arasındaki ekonomik ve ticari işbirliğinin gelişmesini sağlamak için politikalarını yavaş yavaş yeniden ayarladı.

39 S. Tan-S. Acharya, *Bandung Revisited: The Legacy of the 1955 Asian- African Conference for International Order*, National University of Singapore Press, New York 2008, s. 9.

40 Yalin Alpay, "Çin Afrika'da Ne Yapıyor", *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 14, 2009, s. 3-18.

41 Courage Mlambo, "China-Africa Relations: What Lies Beneath?", *The Chinese Economy*, 49(4), 2016, s. 259.

Genel olarak, bu dönemdeki Çin Afrika politikasının en temel özelliği çeşitli yardım ve araçlardan yararlanarak Afrika ülkeleriyle olan siyasi, ticari, enerji ilişkilerinin güçlendirilmesine ek olarak iç işlerine karışmama ilkesi sonucu, bu ülkelere insan hakları ve demokrasi gibi şartların dayatılmamasıdır. Bu süreçte, Afrika Boynuzu ekonomik, ideolojik, politik ve güvenlik çıkarlarına dayalı dört kollu Çin-Afrika yaklaşımının ortaya çıktığı ana tiyatrolardan birisi olmuştur.⁴²

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN AFRIKA BOYNUZU'NDA POLİTİK ETKİNLİĞİ

Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulması ve Afrika ülkelerinin bağımsızlığı, Çin-Afrika ilişkilerinde yeni bir dönemi başlattı. Yarım asırdan fazla bir süredir, iki taraf yakın siyasi bağları güçlendirmek için önemli adımlar attı. Afrika ülkeleriyle dayanışma ve işbirliğini geliştirmek, Çin'in bağımsız dış barış politikasının her zaman önemli bir bileşeni olmuştur. Çin, Çin-Afrika dostluğu geleneğini değişmeden ilerletecek ve hem Çin hem de Afrika halklarının temel çıkarlarından yola çıkarak, Afrika ile siyasi eşitlik ve karşılıklı güven, ekonomik kazanç sağlayan yeni bir tür stratejik ortaklık kuracak ve geliştirecek adımlar atmıştır.⁴³

Asya ve Ortadoğu'nun önde gelen ülkeleri tarafından Afrika pazarına önemli giriş noktalarından birisi olarak görülen Afrika Boynuzu, Çin'in Afrika'ya giriş kapısı olması açısından stratejik bağlamda önemli olan noktalardan biri olmuştur. Tarihsel olarak, Körfez ülkeleri ve Fransa ve Birleşik Krallık gibi Avrupa ülkeleri bölgede önemli bir rol oynamıştır. Ancak Çin giderek önemli bir yabancı aktör haline gelmektedir. Çin'in Afrika Boynuzu ile mevcut ilişkisi, Pekin'in yükselen bir dünya gücü olarak

42 Mlambo, *a.g.m.*, s. 260.

43 Yun Sun, *The Political Significance of China's Latest Commitments to Africa*, Brookings, <https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2018/09/12/the-political-significance-of-chinas-latest-commitments-to-africa/>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020), s. 3-12.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

konumunu güçlendirme ve ekonomik ve politik olarak yeni etki alanlarını ele geçirme amacıyla belirlenmektedir.⁴⁴

Çin'in Afrika Boynuzu'na yönelik politik hedeflerinin temelinde ekonomik çıkarlar ön plana çıkmaktadır. Ekonomik bir güç olarak dünyada ivmesini artıran Pekin'in Afrika Boynuzu ile olan ilişkisi, ülkenin ekonomik büyümesine kaynaklık yapacak doğal kaynaklar arayışından kaynaklanmıştır. Çin- Afrika Boynuzu ilişkilerinin seyrinin anlaşılabilmesi açısından Etiyopya güzel bir örnektir.

Çin ve Etiyopya diplomatik ilişkisi, karşılıklı yarar sağlaması beklentileriyle 1963 yılında kuruldu. Çin Başbakanı Zhou, Aralık 1963 ile Şubat 1964 arasında gerçekleştirdiği Afrika ziyaretinde Etiyopya da vardı. Soğuk Savaş'tan sonra Etiyopya Halkının Demokratik Devrimci Cephesi'nin gücünün pekiştirilmesiyle daha güçlü bir ilişki yeniden ayarlandı. 1995'ten bu yana Etiyopya ve Çin çok daha yakın bir siyasi ortaklık kurdular. "Stratejik ortaklık" terimi hiç kullanılmamış olmasına rağmen, ilişki açıkça benzemektedir. Etiyopya hükümeti için, bağlı olan "yakın bir ilişki" aynı dönemde başlatılan ülkenin iddialı kalkınma ve yoksulluğu azaltma projelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Dahası, Addis Ababa'nın bakış açısından Pekin bundan daha fazlası, ekonomik deneyimlerini paylaşabilecek ve diplomatik desteğin yanı sıra teknik yardım sağlayabilecek bir ortaktır.⁴⁵

Etiyopya-Çin ilişkileri birçok yönden benzersizdir. Birincisi, Etiyopya'nın sanayileşmiş ülkelerle geleneksel ilişkileri Kuzeyden Güneye, Çin ile ilişkisi Güneyden Güneye, en azından teoride karşılıklı olan iki yönlü bir yaklaşıma izin veriyor. İkinci olarak, Çin'in Etiyopya ile ekonomik ilişkisi, Çin'in ulusların iç işlerine karışmama politikası ile uyumludur. Üçüncüsü, bu tür ilişkiler iki

44 Anica Elena Ursu-William Vandenberg, *China and the EU in the Horn of Africa: Competition and Cooperation?*, CRU Policy Brief, 2018, s. 2-3.

45 Jean-Pierre Cabestan, "China and Ethiopia: Authoritarian Affinities and Economic Cooperation", *China Perspectives*, 4, 2012, s. 54.

taraflıdır ve Çin-Afrika İşbirliği Forumu (FOCAC) ekonomik, diplomatik ve sosyal gündemlerle ilgili alanlarda angajman ortamı sağlamaktadır.⁴⁶

Çin'in Etiyopya'daki siyasi çıkarlarında dikkate alınması gereken birkaç değişken bulunmaktadır. Addis Ababa'nın giderek artan bir şekilde kıtalar arası diplomatik bir merkez haline gelmesi bu değişkenlerin başında gelmektedir. Cibuti'nin yakınında bulunan Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi (IGAD) ve BM Afrika Ekonomik Komisyonu gibi çeşitli önemli uluslararası sivil toplum kuruluşlarının varlığı, Çin'e, Afrika liderleriyle ve ayrıca Afrika uluslarının iç ve dış politikalarını etkileyen seçkin şahsiyetlerle yakın temas fırsatı sunmaktadır. İkinci bir değişken ise, Sahra altı Afrika'daki en büyük sürekli ordusu olan ve 130.000 kişilik Etiyopya'nın Afrika Boynuzu'nda istikrar için bir güç olduğu gerçeğidir. Çin ve Etiyopya'nın Afrika Boynuzu'ndaki çıkarları, Etiyopya'ya topçu, hafif zırhlı araçlar ve asker nakliyesi sağlayan Pekin ile askeri işbirliğini içeren yakın bir ortaklığa yol açtı. Bu ilişkiler ayrıca birkaç Etiyopyalı subayın eğitim için Çin'i ziyaret etmesine neden oldu. Bu askeri ilişki, Etiyopya'nın 2005 yılında Pekin ile eğitim, teknoloji alışverişi ve ortak barışı koruma misyonları için bir askeri işbirliği anlaşması imzalamasıyla pekişti. Bu yakın işbirliği, kıtadaki az sayıdaki askeri ataşenin Addis Ababa'daki Çin büyükelçiliğinde bulunmasıyla vurgulanmaktadır.⁴⁷

Etiyopya için Çin, altyapısının inşasında doğrudan yer alan ve kalkınma stratejileriyle ilgilenen alternatif bir ortaktır. Mao döneminde, Çin'in Afrika dayanışması ve Birleşmiş Milletler'de Tayvan ve Batı'ya karşı ittifak arayışında Etiyopya'nın desteğine ihtiyaç duyması nedeniyle Çin'in Etiyopya'ya katılımı jeopolitik değerlere dayanıyordu. Ama şimdi Çin, pragmatik siyasi hesaplamalara dayanan Etiyopya ile ilgileniyor; Etiyopya, Çin'e Addis Ababa'da Afrika Birliği, BM Afrika Ekonomik Komisyonu ve

46 Seifudein Adem, "China in Ethiopia: Diplomacy and Economics of Sino-Optimism", *African Studies Review*, 55(1), 2012, s. 152-155.

47 Aaron Tesfaye, "China-Ethiopia Relations and the Horn of Africa", *ISPI*, <https://www.ispionline.it/en/publication/china-ethiopia-relations-and-horn-africa-23968>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

diğer uluslararası kuruluşlardaki Afrikalı delegeler arasında diplomatik becerilerini geliştirebileceği tek noktadan alışveriş merkezi sunuyor.⁴⁸

Çin ve Etiyopya'nın 1995'ten beri ve özellikle son on yılda, özellikle yakın bir diplomatik ve ekonomik ortaklık kurduklarını ve bunun, aktif olan diğer büyük güçlerin etkisinin zayıflamasına doğrudan katkıda bulunan kalıcı bir ortaklık olmasının beklendiğini inkar etmek mümkün değildir. Çin açıkça Etiyopya'yı Afrika'da ayrıcalıklı bir ortak statüsüne yükseltti. Ancak baskın modelin aksine, ülkedeki Çin motivasyonları temelde ekonomik değildir. Etiyopya, "dünyanın atölyesine" ana hammadde tedarikçileri arasında yer almamaktadır; her şeyden önce motivasyonlar politik, stratejik ve hatta ideolojiktir. Elbette, altyapı ve endüstriyel projelerin boyutu, Çinli şirketlerin yükselen gücünü teşvik etmenin ekonomik ve ticari mantığına da bağlıdır. Ancak, en kalabalık ikinci Afrika ülkesinde, alt bölgedeki ana güç ve Afrika Birliği genel merkezinin ev sahibi konumundaki muadillerini yetiştiren Çinli yetkililer için, aynı zamanda tüm kıta üzerindeki nüfuzunu inşa etmek için bir kaldıraçtır.⁴⁹

Somali de Afrika Boynuzu'nda Çin'in yakından ilgilendiği bölge devletlerindedir. Pekin, strateji politikasında önemli bir gelişme olan uluslararası korsanlıkla mücadele koalisyonuna 2008 sonlarında katılmayı kabul ettiğinden, Çin'in Somali'deki angajmanı şu anda iki ayrı akışı takip ediyor. Birincisi, Pekin, artan sayıdaki Afrikalı diplomatik ortaklarının bir parçası olarak, koalisyona katılarak Somali ile ilişki kurmaya çalışıyor. İkincisi, Çin, çok taraflı ve koalisyon temelli operasyonlar gerçekleştirerek, yani Somali kıyılarında korsanlıkla mücadele ederek, denizcilik yeteneklerini geliştirme ve deniz ticaret çıkarlarını koruma konusundaki artan taahhüdünü uluslararası düzeyde göstermeye çalışıyor.⁵⁰

48 Aynı yer.

49 Cabestan, a.g.m., s. 62.

50 Marc Lanteigne, "Fire over Water: China's Strategic Engagement of Somalia and the Gulf of Aden Crisis", *The Pacific Review*, 26(3), 2013, s. 289.

Çin'in bölgedeki temel ilgi alanı, bölgedeki yardım ve kalkınma yardımlarının korunduğundan emin olmaktır. Aden Körfezi'ndeki Somali kıyılarındaki korsanlık vakalarının küresel ekonomiye yılda 16 milyar dolara mal olan çarpıcı artışıyla, Çin gemilerine yönelik risk artmış ve çok sayıda girişimde bulunulmuştur. Bölgedeki ticaret gemilerine koruma sağlamak için Çin Halk Kurtuluş Ordusu Donanması'nın (PLAN) 20 ülkeye katılmasıyla sonuçlandı. Çin, 2009 yılından bu yana, BM Güvenlik Konseyi'nin 1816 (2008) kararıyla yetkilendirilen ve o zamandan beri defalarca uzayan Aden Körfezi'ndeki Somali kıyılarında denizde korsanlık ve silahlı soygunla mücadele için uluslararası operasyona katıldı.⁵¹

Çin'in korsanlıkla mücadele konuşlandırılması, Çin dış politikasında savaş dışında daha fazla askeri operasyona doğru bir kaymaya işaret ediyor. Çin coğrafi olarak Aden Körfezi'nden uzak olmasına rağmen, ülke bölgedeki korsanlıktan ciddi şekilde etkilendi. Motive edici faktörler arasında Çin'in yurtdışındaki çıkarlarını güvence altına alma, Çin'in nüfuzunu genişletme ve Halk Kurtuluş Ordusu Donanması'nı eğitime fırsatları sağlama isteği yer alıyor.⁵²

Çin, dünya güçleri tarafından genellikle tamamen göz ardı edilen otokratik bir devlet olan Eritre ile de yakından ilgilenmektedir. Çin ile Eritre arasında bir dereceye kadar ideolojik benzerlik vardır. Ancak yakınlıkları muhtemelen iki ülke arasındaki karşılıklı yarar sağlayan ekonomik ve politik ilişkilerin bir yansımasıdır. Çin, Eritre'ye birçok türde yardım sağlayarak Eritre'nin ulus kurma çabalarını tutarlı bir şekilde destekledi. Çeşitli sektörlerde ikili pragmatik işbirliği sürekli genişletildi ve bu da Eritre'nin sosyal ve ekonomik kalkınmasında olumlu bir rol oynadı. Kültür, spor ve eğitim alanlarında bir dizi programla Çin ve Eritre arasındaki

51 "Chinese Navy off on Historic Anti-Piracy Mission, Retrieved", AFP, <http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5juvBNMjqDxKCxtbyk7NEblbEc3hQ>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

52 Cindy Cheng, *China and U.S. Anti-Piracy Engagement in the Gulf of Aden and Western Indian Ocean Region*, The Carter Center, Trilateral Cooperation Research Series No 5, 2012, s. 4.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

karşılıklı fayda sağlayan insanlar arası kültürel alışveriş genişletildi. Eritre için Çin, en büyük yatırımcısı, alacaklısı ve ticaret ortağıdır.⁵³

Çin'in, Doğu Afrikalı ortağıyla uzun bir geçmişe sahiptir. Eritre'yi yalnızca Etiyopya ile yapılan 30 yıllık bağımsızlık savaşı sırasında değil, 1990'ların sonlarında Etiyopya ile ikinci savaşında da silahlandırmıştır. Son yıllarda Çin, Eritre ile Etiyopya arasındaki bölgesel anlaşmazlıklarda arabuluculuk yapmayı teklif etti. Bu da Çin'in daha geniş hedeflerinin bir işareti olarak değerlendirilebilir. Eritre Devlet Başkanı İsaías Afwerki, ülkesini ancak 27 yıllık acımasız yönetim sırasında bir parya devletine dönüştürmeyi başardı. Dünya Bankası, Eritre'yi "dünyanın en az gelişmiş ülkelerinden biri" olarak görüyor. Yine de Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Afwerki rejimine yaptığı yatırımı Kızıl Deniz'de bir müttefik elde etmek için bir fırsat olarak görmektedir. Çin-Eritre ilişkileri şimdilik ekonomi odaklı görünüyor. Ancak askerileştirme olasılığı ufukta beliriyor.⁵⁴

Çin'in Afrika Boynuzu'ndaki ülkelerden Cibuti'ye yönelik güçlü politik hedefleri bulunmaktadır. Çin ve Cibuti arasındaki işbirliği, son 40 yılda sorunsuz bir şekilde ilerledi. Siyasi güven derinleştikçe, ikili ilişkiler sürekli olarak pekiştirildi. İki ülke, 2017 yılında çok yönlü işbirliğini güçlendirmek için stratejik bir ortaklık kurarak Çin-Cibuti ilişkilerinde yeni bir dönemi başlattı. Cibuti, Çin'in 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu üzerinde yer alıyor. Pek çok Cibuti yetkilisi, Kuşak ve Yol⁵⁵ girişiminin iki ülke için Afrika ülkesinin kalkınma hayalini gerçekleştirmeye yardımcı olacak işbirliğini derinleştirmek için en iyi fırsat olduğunu söylüyor. Çin'in Cibuti'deki

53 Ursu-Vandenberg, a.g.e., s. 4-5.

54 Ursu-Vandenberg, a.g.e., s. 4-5.

55 Çin'in Marshall Planı olarak bilinen Kuşak ve Yol Girişimi, 2013 yılında Çin Devlet Başkanı Xi Jinping tarafından Kazakistan ziyareti esnasında açıklanmıştır. Tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılmasını öngören proje kapsamında Pekin yönetimi, Çin'den başlayan Anadolu ve Akdeniz üzerinden Avrupa ve Kızıldeniz'e ve oradan da Afrika'ya uzanan bir ticaret hattı inşa etmeyi ve bu güzergâh üzerinde yer alan devletlere maddi destek sağlamayı planlamıştır. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Kadir Ertaç Çelik-Mehmet Seyfettin Erol, "Kuşak-Yol Girişimi Bağlamında ABD'nin İran Politikasının Analizi", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 2019, s. 11-41; Kadir Ertaç Çelik-Doğacan Başaran, "Empire Tendencies of USA within the Context of Asia-Pacific Policy and China: An Analysis of Trump Doctrine", *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 2019, s. 45-46.

angajmanı, Çin Komünist Partisi Genel Sekreteri ve Devlet Başkanı Xi Jinping'in yönetimi altında Afrika'da da dahil olmak üzere, daha geniş bir dış politikaya doğru daha geniş bir geçişin simgesidir. Çinli firmalar, Cibuti'yi önemli bir aktarma merkezi ve Afrika Boynuzu ekonomilerinin kilidini açmak için bir anahtar olarak görüyor.⁵⁶

Afrika Boynuzu boyunca altyapı projelerinin somutlaştırılması, Çin'in bölgeye yaklaşımındaki bir değişikliğin belirtisidir. Başlangıçta jeo-ekonomik faktörlerin yönlendirdiği Çin, bölgedeki önceliklerinin ayarlanmasına izin verecek daha derin ilişkiler kurmaya çalışıyor. Örneğin, yatırım ve yardım miktarı ve Çinli firmaların ve vatandaşların sürekli artan varlığı, Pekin'in yükselen bir güç olarak siyasi kaldıraç arayışının yanı sıra ekonomik faydaların kanıtıdır.⁵⁷

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN AFRİKA BOYNUZU'NDA EKONOMİK ETKİNLİĞİ

Çin'in büyümesi ve otuz yıl içinde az gelişmişlik ve aşırı yoksulluktan yükselen bir küresel güce ve en büyük mamul mal ihracatçılarından birine geçme kapasitesi birçok gelişmekte olan ülkenin dikkatini çekmiştir. Çin, Afrika için bir kalkınma modeli ve Afrika'nın geleneksel kalkınma ortaklarından alternatif bir ticaret ve finans kaynağı olarak hizmet etti. Çin'in Afrika ekonomileri üzerindeki etkisi, kısmen her ülkenin üretiminin sektörel düzenlemesine bağlı olarak çeşitli olmuştur.⁵⁸

Etiyopya, ekonomik, ideolojik, politik ve güvenlik çıkarlarını birleştiren, Çin'in Afrika'da angajmana yönelik dört yönlü yaklaşımının başlıca örneğidir. Etiyopya, Çin'in otoriter ifade güdümlü kalkınma modelini benimseyerek, son on yıllarda, tarımın egemen olduğu bir ekonomiden

⁵⁶ Ursu-Vandenberg, a.g.e., s. 6-7.

⁵⁷ Ursu-Vandenberg, a.g.e., s. 6-7.

⁵⁸ Kinfu Adisu, vd., "The Impact of Chinese Investment in Africa", *International Journal of Business and Management*, 5(9), 2010, s. 3-9.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

sanayinin egemen olduğu bir ekonomiye dönüşmesini umduğu süreci başlattı⁵⁹

Etiyopya hükümetinin kalkınma devleti, Çin kalkınma modelinden, özellikle de ucuz işgücüne erişime dayalı hem hammadde hem de üretilmiş mallar üretebilen bir endüstriyel ekonomi geliştirme arzularından ilham alıyor. Etiyopya hükümeti Çin'i istikrarlı ve güvenilir bir ülke olarak görüyor. Çin çıkarlarının tek bir sektörde yoğunlaştığı diğer birçok Afrika eyaletinin aksine, Etiyopya'da bunlar altyapı, imalat, madencilik ve tarım gibi geniş bir endüstri ve sektör yelpazesine dağıtılıyor. Norinco ve China Communications gibi Çinli şirketler İnşaat Şirketi (CCCC) askeri teçhizat sağlamaktan altyapı, konut, yol ve baraj inşaatları gibi inşaat mühendisliği projelerine kadar çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. 1990'ların başından bu yana, Etiyopya ve Çin her alanda ikili askeri işbirliği geliştirdiler. Etiyopya, uçaktan hafif silahlara kadar Çin'den askeri malzeme satın aldı. İki ülke arasında çeşitli anlaşmaların imzalanması ticaret, yatırım, eğitim, sağlık ve kültür alanlarındaki ikili ilişkilerini önemli ölçüde güçlendirdi.⁶⁰

Çin'in Etiyopya ile ekonomik ve ticari ilişkileri, büyük nüfusa sahip ve muazzam altyapı ihtiyaçları olan; ancak ihracat için hammaddeden yoksun tüm gelişmekte olan ülkelerle geliştirdiği ilişkilerin karakteristik özelliğidir. Afrika'nın başka yerlerinde olduğu gibi, ilişkilere hızla genişleyen bir ticaret hakimdir, ancak denge büyük ölçüde Çin'in lehine kalmıştır ve altyapı projeleri yalnızca Çin ticaret fazlasına katkıda bulunmaktadır.⁶¹

Afrika Boynuzunda Çin'in ekonomik ilişkilerini geliştirdiği bir diğer ülke Somalidir. Afrika Boynuzu'nda Çin ile diplomatik ilişki kuran ilk ülkelerden birisi olan Somali ile ikili ilişkiler verimli sonuçlar doğurmuştur. 1960-1991 yılları arasında Çin, Somali'nin yollar, hastaneler, hidroelektrik santralleri, ulusal stadyum ve ulusal tiyatro gibi ekonomik ve sosyal kalkınma üzerine

59 Cabestan, a.g.e., s. 58.

60 Ursu-Vandenberg, a.g.e., s. 6-7.

61 Cabestan, a.g.e., s. 58.

80'den fazla proje inşa etmesine yardımcı oldu. Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping, Çin-Afrika İşbirliği Forumu'nun Pekin Zirvesi sırasında Somali Cumhurbaşkanı Mohamed Abdullahi ile bir araya geldi. İki devletin liderleri Çin ile Somali arasındaki ilişkilerin gelişmesi konusunda önemli bir fikir birliğine vardı. Çin ve Somali, 2019 yılının Eylül ayında Kuşak ve Yol Girişimi için bir işbirliği belgesi imzaladı. Çin ve Afrika İşbirliği Forumu, Çin ve Arap İşbirliği Forumu ve Kuşak ve Yol Girişimi çerçevesinde, iki ülke ticaret, altyapı, tarım, sağlık gibi geniş bir yelpazede işbirliğini geliştirmek için birlikte çalışmakta. İki ülke arasındaki geleneksel dostluğu pekiştirmek ve genişletmek, altyapı bağlantısını artırmak için kalkınmanın Somali ile entegrasyonunu güçlendirmek, iki ülke arasında etkili ve pragmatik işbirliğini teşvik etmek amaçlandı.⁶²

Afrika Boynuzu'nun bir diğer ülkesi olan Eritre'nin ekonomisi merkezi olarak yönetilmektedir ve sınırlı özel sektör faaliyetine sahiptir. Çin ve Eritre ticaret ilişkileri, Çin'in Eritre ile ortak olma ve dostane bir ilişki kurma iradesini göstermesiyle bağımsızlığına kadar geriye gidiyor. Eritre'nin en önemli ticaret ortağı olan Çin ile ekonomik bağlar, son zamanlarda ülkenin en büyük bakır-çinko madeninin büyük bir hissesinin Çinli bir firmaya satılmasıyla genişledi.⁶³

Çin, yardım, sermaye, makine, teknoloji, bilgi ve becerilerin sağlanması yoluyla Eritre'nin sosyo-ekonomik gelişiminde kilit bir rol oynuyor. Çin işletmeleri ve ekipmanları, yollar, havaalanları, elektrik ve telekomünikasyon, okullar ve hastaneler gibi hayati altyapının yeniden inşasında da büyük rol oynamaktadır. Madencilik, balıkçılık ve tarım sektörleri, özellikle pamuk üretimi, ülkenin doğal kaynaklarını kullanacakları ve önemli miktarda ihracat geliri elde edecekleri için Çin yatırımları için en uygun sektörlerdir. Çinli yatırımcılar, özellikle petrol ve gaz arama alanındaki fırsatları araştırıyor. Çin, kısa süre önce ülkeye

62 Dave Lawler, "The 53 Countries Supporting China's Crackdown on Hong Kong", *Axios*, 2010.

63 Ursu-Vandenberg, a.g.e., s. 6-7.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

kamyon ve ağır ekipman tedarik etmek için büyük bir sözleşme kazandı. Hükümet, entegre iş merkezleri oluşturmak için geniş kıyı şeridi boyunca önemli liman şehirleri olan Massawa ve Assab'daki altyapı projelerini genişletmeyi planlıyor. Yol ağlarının maden sahalarına genişletilmesi ve bakır, altın, çinko, gümüş ve kireç taşı gibi maden yataklarını işlemek için endüstrilerin inşası da öngörülmüştür. Yetkililer, orta vadede ülkenin limanlarının anahtar olacağını tahmin ediyor.⁶⁴

Cibuti de Çin'in Afrika Boynuzu'nda yoğun ilgi duyduğu ülkelerden birisidir. Cibuti, Çin'in denizaşırı yatırımları ve MENA bölgesindeki ekonomik çıkarları için çeşitli nedenlerle iyi bir seçimdir. İkincisi, Cibuti, Çin'den Hint Okyanusu'na, Aden Körfezi'ne ve Kızıldeniz'den Süveyş Kanalı üzerinden Akdeniz'e kadar uzanacak olan Pekin'in "Belt and Road Initiative/Kuşak ve Yol Girişimi"ne (BRI) dahil olmak için ideal bir noktadır. Eritre'nin maden kaynakları yabancı yatırımcıları çekme potansiyeline sahiptir. Çin, 2016 yılında Koka Altın Madeni'nde faaliyet göstermeye başladı ve Çinli şirketler de altyapı projelerinde yer alıyor. Cibuti'deki bir Çin üssü, Aden Körfezi ve Kızıldeniz üzerinden ticarete bir artış sağlayacaktır.⁶⁵

Özetle ekonomi cephesinde Pekin, Afrika Boynuzu'nda daha fazla Çin yatırımını teşvik etmek için politikalar yürürlüğe koydu. Bölgedeki Çinli işletmelere iş ve danışmanlık sağlayan "yatırım ve ticaretin teşviki" merkezleri kurdu. Pekin ayrıca Çin yatırımını teşvik etmek için özel fonlar ve basitleştirilmiş prosedürler yarattı. Pekin giderek Afrika Boynuzu'nu askeri işbirliği için bir merkez ve Çin'in büyüyen silah endüstrisi için bir pazar olarak görüyor. Bugün Çinli firmalar, Afrika'daki en büyük konvansiyonel silah tedarikçileri arasında yer alıyor.

⁶⁴ *China Daily*, <http://www.chinadaily.com.cn/2009market/eritrea.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

⁶⁵ Ursu-Vandenberg, a.g.e., s. 6-7.

SONUÇ

Çin'in Afrika meselelerine müdahil olması 1950'lere kadar uzanıyor. Zaman, Afrika devletlerinin sömürgeciliğin boyunduruğundan kurtulmasının başlangıcı oldu. Modern dönemde Çin'in kurulmasından sonra, Nisan 1955 tarihinde düzenlenen Bandung Konferansı, Çin-Afrika ilişkilerinin gelişmesi açısından önemli bir milat olarak kabul edilebilir. Bandung Konferansı, gelişmekte olan ülkelerin o zamanlar uluslararası sisteme egemen olan Soğuk Savaş politikasına karşı tutumlarını beyan etmeleri için önemli bir adımdı. Çin'in modern zamanlarda Afrika ile ilişkisi, bu nedenle, 1960'larda çoğu Afrika ülkesinin sömürge yönetimlerinden bağımsızlığına yol açan önemli aşamalarda olan eski destekleyici kurtuluş hareketleriyle karakterize edildi. Başlangıçta Çin'in desteği ideoloji tarafından motive edildi. İlerleyen süreçlerde politik ve askeri hedefler ikili ilişkilerin gelişmesinde belirleyici oldu. Bu süreçte, Afrika Boynuzu ekonomik, ideolojik, politik ve güvenlik çıkarlarına dayalı dört kollu Çin-Afrika yaklaşımının ortaya çıktığı ana tiyatrolardan birisi olmuştur.

Afrika'nın politik olarak en dinamik alanı olan Afrika Boynuzu Bölgesi, dünyanın en önemli nakliye hatlarından birinin yanı sıra, Afrika içi ve dışındaki oyuncular için doğal bir mücadele alanına dönüşmüştür. Bu bölge için mücadele eden aktörlerden birisi olan Çin'in Afrika Boynuzu ile mevcut ilişkisi, Pekin'in yükselen bir dünya gücü olarak konumunu güçlendirme ve ekonomik ve politik olarak yeni etki alanlarını ele geçirme niyetiyle yönlendirilmektedir.

Çin ile Afrika Boynuzu ülkeleri arasındaki ilişkiler birkaç on yıldan beri hız kazanıyor ve derinleşiyor. 21. yüzyıldan itibaren Çin, Afrika Boynuzu ile bağlarını hem siyasi hem de ekonomik alanda daha da sağlamlaştırdı. Hem bölge ülkeleri hem de Çin, stratejik ve sürdürülebilir bir ortaklık için hevesle çalışıyorlar. Her iki taraf da ilişkilerini uzun vadeli çıkarlarına fayda sağlayacak gerçek bir Güney-Güney işbirliği haline getirmek için çalışıyor.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

Bu ortaklığı sağlamlaştırma çalışmaları devam ederken, önümüzdeki on yıllar, bu açıdan bakıldığında on yıllarca daha fazla zorluk ve fırsat olacak. ABD ve Avrupalı devletler dikkatlerini Orta Doğu'ya çevirdikçe, Çin'in Afrika Boynuzu'ndaki politik ve ekonomik gücü artmaktadır.

Ahmed ABDI YUSUF
Mustafa Nail ALKAN

KAYNAKÇA

“Chinese Navy off on Historic anti-Piracy Mission”, *AFP*, Retrieved April 6th, 2011, <http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5juvBNMjqDxKCxtbyk7NEblbEc3hQ>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

“Horn of Africa”, *EU*, https://ec.europa.eu/echo/where/africa/horn-of-africa_en, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

AALEN, Lovise, *The Politics of Ethnicity in Ethiopia, Actors, Power and Mibilisation under Ethnic Federalism*, Brill, Leiden 2011.

ADEM, Seifudein, “China in Ethiopia: Diplomacy and Economics of Sino Optimism”, *African Studies Review*, 55(1), 2012, s. 152-155.

ADISU, Kinfu vd., “The Impact of Chinese Investment in Africa”, *International Journal of Business and Management*, 5(9), 2010, s.3-9.

ALPAY, Yalın, “Çin Afrika’da Ne Yapıyor”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 14, 2009, s. 3-18.

BATCHELOR, Kathryng-Xiaoling Zhang, *China-Africa Relations: Building Images Through Cultural Co-operation, Media Representation and on the Ground Activities*, Routledge, New York 2017.

BEREKETEAB, Redie, *The Horn of Africa Intra-State and Inter-State Conflicts and Security*, London 2013.

BRASS, Jennifer N., *The Political Economy of Livestock Policy: The Case of Djibouti*, IGAD LPI Working Paper, 2008.

CABESTAN, Jean-Pierre, “China and Ethiopia: Authoritarian Affinities and Economic Cooperation”, *China Perspectives*, 4, 2012, s. 52-63.

CHENG, Cindy, *China and U.S. Anti-Piracy Engagement in the Gulf of Aden and Western Indian Ocean Region*, The Carter Center, Trilateral Cooperation Research Series No. 5, 2012.

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

China Daily, <http://www.chinadaily.com.cn/2009market/eritrea.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

ÇELİK, Kadir Ertaç-Doğacan Başaran, "Empire Tendencies of USA within the Context of Asia-Pacific Policy and China: An Analysis of Trump Doctrine", *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 2019, s. 34-54.

ÇELİK, Kadir Ertaç-Mehmet Seyfettin Erol, "Kuşak-Yol Girişimi Bağlamında ABD'nin İran Politikasının Analizi", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 2019, s. 11-41

DE WAAL, Alex, *The Real Politics of the Horn of Africa: Money, War and the Business of Power*, Cambridge Polity Press, Cambridge 2015.

EISENMAN, Joshua, "China–Africa Trade Patterns: Causes and Consequences", *Journal of Contemporary China*, 21(77), 2012, s. 793-810.

FANTINI, Emanuele-Luca Puddu, "Ethiopia and International Aid: Development between High Modernism and Exceptional Measures", T. Hagmann-F. Reyntjens, der., *Aid and Authoritarianism in Africa*, Zed Books, London 2016.

GAAS, Abdirahman Osman, "Challenges and Breakthrough for Horn of Africa Regional Integration", *Journal of Political Science and International Relations*, 2(1), 2009, s. 11-17.

HANSEN, Stig Jarle-Mark Bradbury, "Somaliland: A New Democracy in the Horn of Africa?", *Review of African Political Economy*, 34(113), 2007, s. 463-475.

HARALD, Jon-Sande Lie-Berouk Mesfin, "Ethiopia: A Political Economy Analysis", *Norwegian Institute of International Affairs*, 2018.

HEALY, Sally, "Hostage to Conflict Prospects for Building Regional Economic Cooperation in the Horn of Africa", *A Chatham House Report*, November 2011, s. 1-12.

JOHNSON, Martha C.-Meg Smaker, "State Building in de facto States: Somaliland and Puntland Compared", *Africa Today*, 60(4), 2014, s. 3-23.

KAPLAN, Seth, *Eritrea's Economy: Ideology and Opportunity*, Atlantic Council African Center, December 2016.

LANTEIGNE, Marc, "Fire over Water: China's Strategic Engagement of Somalia and the Gulf of Aden Crisis", *The Pacific Review*, 26(3) 2013, s. 283-296.

LAWLER, Dave, "The 53 Countries Supporting China's Crackdown on Hong Kong", *Axios*.

MEESTER Jos v.d., "The Political Economy of Gulf Investments in the Horn of Africa", *Clingendael Magazine*, <https://www.clingendael.org/publication/political-economy-gulf-investments-horn-africa>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

MENKHAUS, Ken, "Managing Risk in Ungoverned Space: Local and International Actors in Somalia", *SAIS Review of International Affairs*, 36(1), 2016, s. 109-115.

MLAMBO, Courage, "China-Africa Relations: What Lies Beneath?", *The Chinese Economy*, 49(4), 2016, s. 252-267.

MOEHLER, Devra C.-David Leonard, *The Political Economy of Pro-Poor Livestock Policy in Eritrea*, IGAD Livestock Policy Initiative, 2007.

ONYULO, T., "Al-Shabab Disrupts Somalia's Effort to Hold 'Free and Fair Elections', *The Washington Times*, <http://www.washingtontimes.com/news/2016/oct/24/al-shabab-disrupts-somalias-effort-to-hold-freean/>,(Erişim Tarihi: 02.08.2020).

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

RONDOS, Alexander, "The Horn of Africa: Its Strategic Importance for Europe, the Gulf States, and Beyond" *Horizons*, 2016, 6, <https://www.cirsd.org/en/horizons/horizons-winter-2016--issue-no-6/the-horn-of-africa--its-strategic-importance-for-europe-the-gulf-states-and-beyond>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

STYAN, David, *Djibouti: Changing Influence in the Horn's Strategic Hub*, Chatham House, 2013.

SUN, Yun, *The Political Significance of China's Latest Commitments to Africa*, Brookings, <https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2018/09/12/the-political-significance-of-chinas-latest-commitments-to-africa/>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020), s. 3-12.

TAN, See Seng.-Amitav Acharya, *Bandung Revisited: The Legacy of the 1955 Asian-African Conference for International Order*, National University of Singapore Press , New York 2008.

TESFAYE, Aaron, "China-Ethiopia Relations and the Horn of Africa", *ISPI*, <https://www.ispionline.it/en/publication/china-ethiopia-relations-and-horn-africa-23968>, (Erişim Tarihi: 02.08.2020).

URSU, Anica Elena.-William Vandenberg, *China and the EU in the Horn of Africa: Competition and Cooperation?*, CRU Policy Brief, 2018.

WEBERSIK Christian vd., *Somalia: A Political Economy Analysis*, The Norwegian Ministry of Foreign Affairs, 2018.

STRUCTURED ABSTRACT

The history of Africa is the history of colonialism and otherization. The issues that carry the continent to the Worlds agenda are slave trade beyond Atlantic, the colonialism of the continent carried out by European forces, clashes between states in the post-colonialist era and famines and diseases. As a part of the continent the general view of the countries of African Horn is a reflection of Africa with its historical process from past to present in social, economical and political manners. Horn of Africa, as politically one of the most dynamic regions in Africa, contains countries of Djibouti, Eritrea, Ethiopia and Somali and approximately 270 million human, hundreds of different ethnic groups, dozens of climate regions and various human development stages, history of colonialism and modern political effects. Horn of Africa, as strategically one of the most important regions of the world, reaches the Red Sea at east, Indian Ocean at south east and Nile river's basin at north east.

The region is next to the one of the most important main trade roads passing through Indian ocean to Red Sea and Europe through Suez Canal, through the strait of Bab el-Mandeb between Djibouti and Yemen. Countries of the region of African Horn is face to face with the problems of climate change, displacement by force, demographic pressures, environmental stresses, different forms of clashes, human trade, organized crime and extremist violence that passes across the borders. In the region there are 7 millions of people displaced from their country. Immigration is another connection layer with the perpetual human movement along African Horn. African Horn functions as a community of states or a regional safety complex that related with the safety of others. This mutual safety dependence derived from struggle to stay in prosperity and survive in harsh conditions and it is at least as strong as economical dependence. Power relations between central government officials and local people has critical importance for the mutual evolution

AFRİKA BOYNUZU'NDA POLİTİK VE EKONOMİK BİR GÜÇ OLARAK ÇİN HALK CUMHURİYETİ

of the economical and security dependencies.

The strategic location of the region connects Muslim and Christian Africa each other. Besides it is face to face with Red Sea and so close to Middle East, it also creates a combination of regional and universal expedience by hosting its own Islamic uprising. Therefore African Horn became a focus of interest for few decades with sustained violent armed conflicts, severe food crises and large scale of displacements.

China's current relationship with the Horn of Africa is guided by the intention of strengthening Beijing's position as a rising world power and seizing new economic and political spheres of influence. China's African policy can be best understood from its distinctive political and economic perspectives. Although China has gained significant economic gains from the region, it is not correct to see these economic benefits as the sole driving force of China's policy agenda for the region. The success of China's economic engagement has spilled over into its ideological and political interests.

The establishment of the People's Republic of China and the independence of African countries started a new era in China-Africa relations. For more than half a century, the two sides have taken important steps to strengthen close political ties. Improving solidarity and cooperation with African countries has always been an important component of China's independent foreign peace policy. China has taken steps to advance the tradition of Sino-African friendship unchanged, and to establish and develop a new kind of strategic partnership with Africa that provides political equality and mutual trust, economic gain, based on the core interests of both Chinese and African peoples.

The concretization of infrastructure projects along the Horn of Africa is a sign of a change in China's approach to the region. China, initially driven by geo-economic factors, is trying to establish deeper relationships

that will allow its priorities in the region to be adjusted. For example, the amount of investment and aid and the ever-increasing presence of Chinese firms and citizens are testament to Beijing's pursuit of political leverage as a rising power, as well as economic benefits.

China's growth and its capacity to move from underdevelopment and extreme poverty to a rising global power and one of the largest exporters of finished goods within thirty years have attracted the attention of many developing countries. China has served as a development model for Africa and an alternative source of trade and finance from Africa's traditional development partners. China's impact on African economies has been varied, partially depending on the sectoral regulation of each country's production.

Relations between China and the countries of the Horn of Africa have been accelerating and deepening for several decades. From the 21st century, China has further strengthened its ties with the Horn of Africa both in the political and economic fields. Both the countries of the region and China are eagerly working towards a strategic and sustainable partnership. Both sides are working to turn their relations into a true South-South collaboration that will benefit their long-term interests. As work continues to consolidate this partnership, the coming decades will have more challenges and opportunities for decades from this perspective. As the American and European states turn their attention to the Middle East, China's political and economic power in the Horn of Africa increases.